

გამჭვირვალობა

(„ღია ბიუჯეტის ინდექსი“)

66*

საქართველოს მთავრობა საზოგადოებას ბიუჯეტის შესახებ მნიშვნელოვან ინფორმაციას აწვდის.

*ყველა შეფასება მოცემულია ანაწილიანი სისტემით

საზოგადოების მონაწილეობა

46*

საქართველოს მთავრობა საზოგადოებას საბიუჯეტო როცესში ჩართვის შეზღუდულ შესაძლებლობებს სთავაზობს.

საბიუჯეტო ფედამხედველობა საკანონმდებლო ორგანოს მიერ

73*

საქართველოს საკანონმდებლო ორგანო საბიუჯეტო ფედამხედველობას ადეკვატურად ახორციელებს.

100*

საქართველოს უმაღლესი აუდიტორული ორგანო საბიუჯეტო ფედამხედველობას ადეკვატურად ახორციელებს.

გამჭვირვალობა („ღია ბიუჯეტის ინდექსი“)

საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ აღიარებულ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით, „ღია ბიუჯეტის ინდექსში“ ბიუჯეტის გამჭვირვალობის განსაზღვრად გამოყენებულია 109 სხვადასხვა ინდიკატორი. ეს ინდიკატორები გამოიყენება იმის შესაფასებლად, უზრუნველყოფს თუ არა ცენტრალური მთავრობა რვა ძირითადი საბიუჯეტო დოკუმენტის საზოგადოებისთვის დროულ ხელმისაწვდომობას და არის თუ არა ამ დოკუმენტებში შეტანილი მონაცემები ამოწმურავი და სანარგებლო.

თითოეულ ქვეყანას ენიჭება გარკვეული ქულა 100-ქულიან შკალაზე, რომელიც განსაზღვრავს მის კოეფიციენტს „ღია ბიუჯეტის ინდექსში“. აღნიშნული ინდექსი ბიუჯეტის გამჭვირვალობის მხოფლიოში ერთადერთი დამოუკიდებელი შედარებითი საზომი.

ბიუჯეტთან დაკავშირებული ინფორმაციის სანარგებლოება საბიუჯეტო ციკლის განმავლობაში

ბიუჯეტის ციკლი

- ბიუჯეტის მომზადება და მიმართულებების დოკუმენტი
მაღალი
- სახელმწიფო ბიუჯეტის კრედიტი
მაღალი
- სახ. ბიუჯეტის შესრულების 12 თვის ანგარიში
მაღალი
- სახ. ბიუჯეტის საშესაზღვრის სახ. ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში
მაღალი
- სახ. ბიუჯეტის შესრულების ნახევარი წლის ანგარიში
არ არის წარმოდგენილი
- სახ. ბიუჯეტის შესრულების კვარტალური ანგარიშები
ძალიან მაღალი
- მთავალაის ბიუჯეტის გამკვეთი მინიგაღწერი
მაღალი
- სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონი
ძალიან მაღალი

საბიუჯეტო მონაცემების ხელმისაწვდომობა

ბიუჯეტის შედეგები

ბიუჯეტის ციკლი

საქართველოს კოეფიციენტის ქვეყნებთან მიმართებაში

მლობაური საშალო ქულა	45
რუსეთი	74
საქართველო	66
ყირგიზეთის რესპუბლიკა	54
მონღოლეთი	51
ყაზახეთი	51
აზერბაიჯანი	51
თაიკეთი	25

არ არის წარმოდგენილი

მინიგაღწერი

შეზღუდული

მაღალი

ძალიან მაღალი

საქართველოს ქულა, რას 100-დან 66-ია, მნიშვნელოვნად მეტია მლობაური საშალო ქულაზე (45)

საქართველოს შეფასების ქულები: 2006-2015 წლები

ძალიან მაღალი

მაღალი

შეზღუდული

მინიგაღწერი

არ არის წარმოდგენილი

2006	2008	2010	2012	2015
34	53	55	55	66

თითოეული დოკუმენტის სანარგებლოება ფასდება შემდეგი კატეგორიებით: არ არის წარმოდგენილი, გამოყვეყნებულია დაგვიანებით, შიდა მონგარებისთვის, მწირი, მინიგაღწერი, შეზღუდული, მაღალი, ძალიან მაღალი

2015 წლის „ღია ბიუჯეტის შეფასება“: საქართველო

საბიუჯეტო დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა: 2006-2015

	2006	2008	2010	2012	2015
ქვეყნის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები					
სახელმწიფო ბიუჯეტის კრედიტი					
სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონი					
მოქალაქის საბიუჯეტო გზამკვლევი					
სახ. ბიუჯეტის კვარტალური შესრულების ანგარიშები					
სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ნახევარი წლის ანგარიში					
სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების 12 თვის ანგარიში					
სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში					

არ არის წარმოდგენილი/ გამოქვეყნდა დაგვიანებით წარმოდგენილია შიდა მონაცემებისათვის გამოქვეყნებულია

2015 წლის „ღია ბიუჯეტის ინდექსი“ საქართველოს ქულა 66 მნიშვნელოვნად მაღალია, ვიდრე მისი ქულა 2012 წელს.

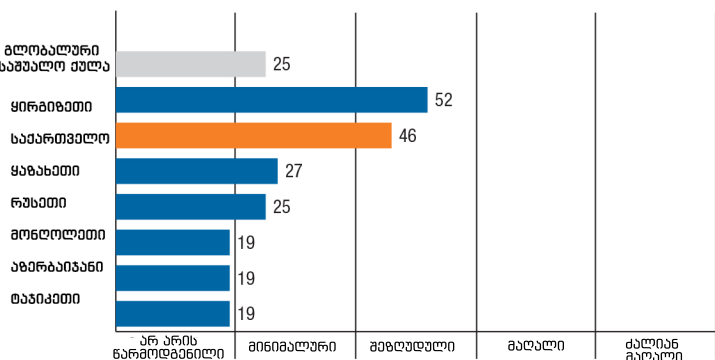
- კროგრების მიუხედავად, 2012 წლის შეფასების შემდეგ საქართველოს მთავრობა თანმიმდევრულად არ ასაჯაროებდა ბიუჯეტთან დაკავშირებულ დოკუმენტებს.
- 2012 წლის შეფასების შემდეგ საქართველოს მთავრობამ გაზარდა ბიუჯეტთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა: მოქალაქის საბიუჯეტო გზამკვლევის, ბიუჯეტის შესრულების კვარტალური ანგარიშებისა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების 12 თვის ანგარიშის გამოქვეყნებით.
- აღსანიშნავია, რომ შესაფასებელ კერიოდში საქართველოს მთავრობამ ვერ მოახერხა წინსვლა სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ნახევარი წლის ანგარიშის წარმოდგენის მიმართულებით.

საზოგადოების მონაწილეობა

მონაცემები აჩვენებს, რომ მხოლოდ გამჭვირვალობა მმართველობის გასაუმჯობესებლად საკმარისი არ არის და ბიუჯეტის შედგენაში საზოგადოების მონაწილეობას შეუძლია იმ კოზითური შედეგების მისაღწევად გაუმჯობესება, რაც ბიუჯეტის გამჭვირვალობის ფრდასთან არის დაკავშირებული.

საზოგადოების მონაწილეობის გაზომვის მიზნით, „ღია ბიუჯეტის შეფასების“ ფარგლებში ხდება იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად სთავაზობს მთავრობა საზოგადოებას საბიუჯეტო პროცესებში ჩართვის შესაძლებლობებს. ასეთი შესაძლებლობების შეთავაზება უნდა ხდებოდეს მთელი საბიუჯეტო ციკლის განმავლობაში აღმასრულებელი ხელისუფლების, საკანონმდებლო ორგანოსა და უმაღლესი აუდიტორული ორგანოს მიერ.

საქართველოს კოზითია რეგიონის ქვეყნებთან მიმართებაში

საზოგადოების მონაწილეობის ელემენტები

საზოგადოების მონაწილეობის საქართველოს ქულა (46) 100-დან უთითებს, რომ საზოგადოებას აქვს საბიუჯეტო პროცესებში მონაწილეობის შეზღუდული შესაძლებლობა. აღსანიშნავია, რომ საზოგადოების მონაწილეობის საქართველოს ქულა (46) მაღალია შესაბამის მსოფლიო საშუალოზე (25).

საბიუჯეტო ფედერაციზაცია

„ღია ბიუჯეტის შეფასება“ ადგენს, თუ რამდენად შეუძლია საკანონმდებლო ორგანოს და უმაღლეს აუდიტორულ ორგანოს ბიუჯეტის ეფექტური ფედერაციზაციის განხორციელება. ეს ორგანოები ბიუჯეტის დაგეგმვისა და მისი შესრულების ფედერაციზაციის კუთხით საკვანძო როლს ასრულებენ და მათი ეს როლი ხშირად ძველნი კონსტიტუციის არის ასახული.

ფედერაციზაცია საკანონმდებლო ორგანოს მიერ

საკანონმდებლო ორგანო საბიუჯეტო ციკლის დაგეგმვისა და შესრულების ეტაპებზე ადეკვატურ ფედერაციზაციას ახორციელებს. ეფექტური ფედერაციზაციის განხორციელებას ხელს უშლის შემდეგი ძირითადი ბარიერი:

როგორც კანონის მიხედვით, ისე პრაქტიკაში, საკანონმდებლო ორგანოს თანხმობის მიღება აუცილებელი არ არის იმ საბანკო სახსრების განაწილებაზე, რომლებიც დამოკიდებულ სახელმწიფო ბიუჯეტში გათვალისწინებული არ ყოფილა.

ფედერაციზაცია უმაღლესი აუდიტორული ორგანოს მიერ

უმაღლესი აუდიტორული ორგანო საბიუჯეტო ფედერაციზაციას ადეკვატურად ახორციელებს.

კანონის მიხედვით, ის სრული დისკრეციით სარგებლობს, რომ თავად მიიღოს გადაწყვეტილება, თუ რომელ საჯარო დაწესებულებაში ჩაატაროს აუდიტი.

მეტიც, ორგანოს ხელმძღვანელის თანამდებობიდან გადაყენება შეუძლებელია საკანონმდებლო ორგანოს ან სასამართლოს თანხმობის გარეშე, რაც ორგანოს დამოუკიდებლობას აძლიერებს.

უმაღლესი აუდიტორული ორგანო (სახელმწიფო აუდიტის სამსახური) ადეკვატურად მისი მანდატის შესასრულებლად საკმარისი რესურსებით. ამასთან, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურში მოქმედებს ხარისხის უზრუნველყოფის ადეკვატური სისტემა.

რეკომენდაციები

გამჭვირვალობის გაუმჯობესება

ბიუჯეტის გამჭვირვალობის გასაუმჯობესებლად, საპარტეზლო პრიორიტეტული ნების უნდა გაატაროს შემდეგი ღონისძიება:

- სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ნახევარი წლის ანგარიშის მომზადება და გამოქვეყნება;
- სახელმწიფო ბიუჯეტის უფრო ამოწურავი პროექტის მომზადება, მაგალითად, პროგრამული ბიუჯეტის დანართი გადასომეხადი (რეაღდგომის) შუალედური და საბოლოო შედეგების ინდიკატორების მიხედვით, რაც შესაძლებელია განდის ევროპეანების ფარგლებში შუალედური შედეგების, ხოლო ოთხწლიან პერსპექტივაში (პროგრამების ფარგლებში) საბოლოო შედეგების გაზომვას.
- სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების 12 თვის უფრო ამოწურავი ანგარიშის მომზადება.

მონეიტინგის გაუმჯობესება

საბიუჯეტო პროცესებში საზოგადოების მონეიტინგის ასაშენებლად, საპარტეზლო პრიორიტეტული ნების უნდა გაატაროს შემდეგი ღონისძიება:

- საბიუჯეტო საკითხებზე საზოგადოების მოსაზრებათა ფართო სპექტრის მოსაცვლად სანდო და ეფექტური მეთოდების ჩამოყალიბება (მაგ. საჯარო მოსმენები, საზოგადოებრივი არის გამოკითხვები, ფოკუსური ჯგუფები);
- საზოგადოების სათანადო ინფორმირება იმის შესახებ, თუ რა მიზანს ემსახურება საბიუჯეტო საკითხებში საზოგადოების ჩართვის ღონისძიებები, მათ შორის ეფექტური მონეიტინგისთვის საკმარისი ინფორმაციის მიწოდება
- დეტალური ინფორმაციის წარმოდგენა იმაზე, თუ როგორ იქნა გამოყენებული საზოგადოების დახმარება და ჩართულობა უმაღლესი აუდიტორული ორგანოს მიერ.

ფედერაციზაციის გაუმჯობესება

საბიუჯეტო ფედერაციზაციის გასაძლიერებლად, საპარტეზლო პრიორიტეტული ნების უნდა გაატაროს შემდეგი ღონისძიება:

- როგორც კანონმდებლობაში, ისე პრაქტიკაში საკანონმდებლო ორგანოს თანხმობის მიღების ვალდებულების დანება იმ სარეგულაციო სახსრების განაწილებაზე, რომლებიც დამოკიდებულ სახელმწიფო ბიუჯეტში გათვალისწინებული არ ყოფილა.

მეთოდოლოგია

„ღია ბიუჯეტის შეფასებაში“ გამოყენებულია ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული კრიტერიუმები, როგორებიცაა საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (IMF), ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია (OECD) და უმაღლესი აუდიტორული ორგანოების საერთაშორისო ორგანიზაცია (INTOSAI). აღნიშნული შეფასება ფაქტობრივ მონაცემებზე დაფუძნებული კვლევის ინსტრუმენტია, რომლის საბიუჯეტო ღირებას დამატებითი ჩაღრმავების გარეშე აღემატ მოვლენებზე დაყრდნობით შეისწავლის. კვლევის მთელი პროცესი დაახლოებით 18 თვე გრძელდებოდა (2014 წლის მარტიდან 2015 წლის სექტემბრამდე) და მასში 102 ქვეყნის დაახლოებით 300 ექსპერტი იყო ჩართული. შეფასების მეთოდოლოგია 2012 წლის ვარსიისგან განსხვავებით რამდენადმე შეიცვალა, რათა მასში ასახულიყო დანერგილ კარგ პრაქტიკაში გოლო დროს მიმდინარე ცვლილებები და უფრო რელევანტური გამხდარიყო ცალკეული კითხვები. აღნიშნულ ცვლილებებთან დაკავშირებული დისკუსია სრულად შეგიძლიათ იხილოთ მეთოდოლოგიურ დოკუმენტში „ღია ბიუჯეტის ინდექსის“ სხვადასხვა წლების შედეგების შედარებითობის შესახებ.

კითხვარის პასუხები, როგორც წესი, გამყარებულია ციმბიებითა და კომენტარებით. ისინი შეიძლება შეიცავდეს მითითებას საჭარო დოკუმენტზე, მთავრობის ოფიციალურ განცხადებაზე ან საჭარო მოხელესთან ან სხვა კომპეტენტურ პირთან ჩატარებულ პირისპირ ინტერვიუში გაკეთებულ კომენტარებზე.

შეფასება წარმოადგენს კითხვარს, რომელსაც ავსებენ თითოეული ქვეყნის დამოუკიდებელი საბიუჯეტო ექსპერტები, რომლებიც ამ ქვეყნების მთავრობებთან არ ასოცირდებიან. თითოეული ქვეყნის კითხვარის პასუხებს შემდეგ განიხილავს ასევე მთავრობისგან დამოუკიდებელი ანონიმური ექსპერტი. ამასთან ერთად, „საერთაშორისო საბიუჯეტო კარტენირობა“ სთხოვს შეფასებაში მონაწილე ქვეყნების მთავრობებს, რომ კომენტარები დაურთონ შეფასების წინასწარ შედეგებს და შეფასების საბოლოო შედეგების მიღებაში ამ კომენტარებს განიხილავს.

საქართველოს მთავრობამ კომენტარები დაურთო „ღია ბიუჯეტის კითხვარის“ წინასწარ შედეგებს.

მითითებული ქვეყნის „ღია ბიუჯეტის შეფასებისთვის“ აუცილებელი კვლევა ჩატარა თამარ გიორიშვილმა „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ თბილისი, საქართველო, რუსთაველის გამზ. 26 info@transparency.ge

დამატებითი ინფორმაცია

დამატებითი ინფორმაციისთვის, მათ შორის ქვემოთ ჩამოთვლილი დოკუმენტების სანახავად, ეწვიეთ

ვებ-გვერდს: www.openbudgetsurvey.org:

- ღია ბიუჯეტის ინდექსი 2015: გლობალური ანგარიში;
- 102 ქვეყნის შეფასების მონაცემები;
- მეთოდოლოგიური დოკუმენტი „ღია ბიუჯეტის ინდექსის“ სხვადასხვა წლების შედეგების შედარებითობის შესახებ.